

GOGA

© Založba Goga, 2025

Založba Goga
Novo mesto

Knjižno delo je izšlo v okviru knjižnega programa, ki ga sofinancira
Javna agencija za knjigo Republike Slovenije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

821.163.6-3

BABAČIĆ, Esad

Pisma iz igrišča / Esad Babačić, Goran Vojnović. -
Novo mesto : Goga, 2025. - (Literarna zbirka Goga)

ISBN 978-961-277-494-3

COBISS.SI-ID 227962115

Pisma z igrišča

Esad Babačić, Goran Vojnović

Pisma z igrišča

»Koš osreči enega človeka, podaja pa dva.«

Toni Kukoč

4. 5. 2024 ■

Dragi Goran,

pisanje mi ne gre ravno od rok zadnje čase, a kot vidiš, vseeno pišem. Najbrž zato, ker moram, ker preprosto ne smem nehati; ne vem namreč, kaj bi se zgodilo, če bi nehal, mislim povsem nehal. Če sem iskren, tega niti ne želim izvedeti. Navadil sem se, da sem najboljši pod pritiskom, takrat ko dosežem kritično maso strahu, ko preprosto ni več časa za oklevanje in mi na lepem postane vseeno; takrat je tako, kot bi bile besede naboji, ki jih streljam v belino, iz katere nehote privrejo odtisi prihodnjih palimpsestov – tako nekako gre to, ko se osvobodiš strahu in si pripravljen na vse. Vsekakor zelo dobro skrivam, da mi ne gre, kot bi želel. To je že skoraj moj slog pisanja, bi dejal. Sploh se mi zdi, da moramo v postopku pisanja toliko tega skrivati in posledično ne razkrivati, ker nekatere reči preprosto preveč bolijo, nas ali tiste, ki bodo napisano prebrali.

Dober teden nazaj sem si ogledal odlično serijo *Baby Reindeer*, ki me je pošteno pretresla. Pa ne zaradi zalezovanja in posledic tega, o čemer načeloma govori ta mini serija. V njej nastopa komik, ki je nazadnje uspel, ker ni več hotel ali mogel skrivati, kar ga je najbolj bolelo. In je povedal vse. Pred polno dvorano, ki je pričakovala smeh, dobila pa solze. Zadel me je njegova izpoved, predvsem pa tisti del, ki pripoveduje o tem, kako se je vse skupaj začelo; kako mu je pisec in producent pokazal pot do slave, preprosto tako, da se mu je zlagal, da verjame vanj, zgolj zato, da ga je lahko posilil. On pa je bil dovolj naiven, da je verjel. Ker

to je bilo tisto, kar je čakal celo življenje: da bi postal slaven. In ta prasec je to vedel. In mu je dal slavo, ki zajema tudi sodbo. To pa je bil ključ. Komik pred polno dvorano prizna, da se je celo življenje bal sodbe in si je zaradi tega tako želel slavo, ker ljudje te vidijo kot slavno osebo, ne kot nekoga, ki je v bistvu navadna zguba, ne, v tebi vidijo smešnega človeka. Tako, v solzah, komik prizna, da je od nekdaj želel biti tisti smešni človek. In ko to poslušáš, te obide groza spoznanja. Da smo vsi malce ... no, ne bom nadaljeval, tako kot ni nadaljeval komik, ki je s svojo izpovedjo zmagal na edinburškem festivalu Fringe. Kljub doseženi slavi je namreč prenehal s svojo stand-up kariero. Ali pa tudi ne, kakor se vzame. Še vedno je tu, s svojo serijo, v kateri igra samega sebe ..., torej le ni odnehal. Kaj ni to srhljivo ... o tem, zakaj smo sploh vse skupaj začeli, se je veliko spraševal dobri stari Ivo Andrić in tudi o tem, kako sploh ne bi smeli začeti. Vidiš, takšna vprašanja me držijo pokonci ..., pa če se sliši še tako paradoksalno.

Zaradi vsega tega imam včasih težave s pisanjem o sebi, s tem pa tudi o drugih. Ne poznamo se, pa vseeno sodimo o drugih, jih razvrščamo, predstavljamo, odstavljamo, da le ne bi bili sami s seboj, s svojo sodbo. Kaj bi se zgodilo, če bi se res spoznal, tako, do obisti, do prve bolečine? Bi prenehal z vsem tem? Tudi s pisanjem? Kot je odnehal Reindeer. Veš, kako bi takšne poimenoval Bukowski? Dezerterji. Ker pisanje je tudi pri nas ena sama bitka brez konca; ko si enkrat v njej, ni umika. Poveš vse in greš naprej, v novo poglavje, kajti komedijant ostane komedijant in pesniki so pri nas komedijanti, kot je nekoč že zapisal Kajetan Kovič.

Rad imam pisma, tudi kratka. A so mi dolga vendarle bolj vseč ... včasih se mi zdi, da zaradi omejenega prostora

ne povemo tistega, kar bi res radi povedali ... potem hodimo s tem občutkom neizpovedanega po svetu in iščemo to priložnost, ki smo jo imeli, kot kakšni nogometaši, ki so zgrešili edino pravo šanso na tekmi in si s tem zapečatili kariero ali pa je sploh niso začeli ... nekdo je nekoč napisal *Vratarjev strah pred enajstmetrovko*, zakaj ne bi bilo raje Pesnikov strah pred pismom ... naša življenja so pisma, ki jih nismo poslali, ker nismo vedeli, komu in zakaj ... tudi moje pesmi so polne pisem, brez naslovnika ... zakaj mi je roman *Pukovniku nema tko da piše*, ki sem ga seveda prebral v najinem maternem jeziku, še vedno tako blizu ... ker je pismo, ki ga čaka polkovnik, v povsem drugem planu, skratka, ni pomembno, ali bo sploh prišlo – v bistvu je še bolje, da ne bo ... pomembno je čakanje in minevanje časa in petelin, ki ga je treba nahraniti, pa četudi vsi umremo ... tako si je mislil Márquez, ki nam je zapustil to čakanje ... petelin mora zmagati, tako je to, Dončić mora zmagati, pa če vsi pocrkamo ... Včasih res tako zgleda, ko vstajamo ob najbolj čudnih urah in gledamo tiste kretenske reklame med neštetimi minutami odmora in pregledi spornih situacij, samo da bi dočakali trenutek slave nekoga drugega ... petelina, ki ni naš. Polkovnik pa je le imel svojega petelina in je navijal zase in za pismo, ki ni nikoli prišlo.

Evo, tako gre to: tudi moje knjige se pišejo same; ničesar se mi ni treba izmišljovati, že vse od moje prve pesniške zbirke *Kavala*, ki jo je oče obrnil proti lustru, da bi preveril, če je res tako tenka, da se lahko vidi skozi njo, je temu tako. Danes me je prijelo, da bi iz nje prebral pesem o pismu, ki je bilo tako žalostno, da ga je odnesel veter, pa je spet nisem našel; torej je imel stari prav, res je bila tako tenka, da je do danes že izginila, skupaj s pesmijo o pismu, no, ta ni izginila ...

tako kot tudi to pismo ne bo izginilo in to me osrečuje, kot tudi to, da mi boš nanj zagotovo odpisal ... »To me jezi, kajti podaja soigralcu je komet, ki drvi skozi vesolje,« je v svoji *Poletni pesmi* zapisal Muanis Sinanović. Sprašujem se, kaj bi bilo, če bi se košarkarji toliko navduševali nad poezijo, kot se pesnice in pesniki navdušujejo nad košarko. Oh, ko bi to lahko prebral Luka in si denimo omislil majico s tem verzom; to bi bil največji dosežek slovenske poezije, vse tja od svetovnega prodora neustavljivega Tomaža Šalamuna, ki zdaj aplavdira temu izjemnemu pesniku s katere od vročih zvezd naše galaksije.

Esad

11. 5. 2024 ■

Gledanje senc

Dragi Esad,

»najlepše so svetilke, ki jih ne prižigamo, da bi videli svetlobo / temveč zato, da bi videli senco,« je napisal sirski pesnik Adonis in s tem je bilo, vsaj zame, povedano vse, kar je treba povedati o pisanju, o ustvarjanju. A časi so žal takšni, da moramo to misel vztrajno ponavljati, jo razvijati in pojasnjevati, saj mnogi verjamejo, da lahko piše in ustvarja tudi umetna inteligenca. Ki ničesar o sebi ne razkriva in ničesar pred seboj in pred svetom ne skriva. Ker je nič ne boli. Umetna inteligenca ni razočarana, ni premagana, ne čuti nemoči in obupa, ne išče obsesivno odgovorov na vprašanja, na katera odgovorov ni; umetne inteligence pisanje nikoli ne bo pripeljalo k očetu, ki obrača knjigo proti lustru, da bi preveril, ali se vidi skozi.

Pisanje umetne inteligence, če mu lahko rečemo pisanje, je zato zame enako nepotrebno, kot so nepotrebne trojke, ki jih meče košarkarski robot, ustvarjen, da žogo vselej vrže na koš tako, da ta pade skozi obroč. Brez kosti.

Povej mi, dragi Esad, če morda veš, koga zanimajo roboti, ki igrajo košarko? Meni se zdi, da zanimajo iste ljudi, ki jih zanima, kaj piše umetna inteligenca. »Ko voli, nek izvoli,« bi rekli najini Bosanci in Hercegovci.

Sam pač še vedno tako kot ti raje v napetosti zrem v Luka Dončića. Sploh takrat, ko pred njim stoji obrambni igralec, vitkejši in hitrejši, bolj mišičast in bolj skočen. Naš

Luka pa je ves zaripel, najbolj rdeča lička ima v zgodovini NBA lige, utrujen je in prehlajen, poleg tega verjetno čuti bolečino v poškodovanem kolenu, morda pa tudi pritisk pete tekme, tekme, ki bo prevesila tehtnico na eno stran (oprosti, dragi Esad, ampak tako to še vedno povedo naši umetno inteligentni komentatorji, ki so se metafor učili pri starejših kolegih in ne pri pesnikih). Ko pogleduje proti košu, Luka nosi v sebi še boleč spomin na pretekle grenke poraze in jezo na sodnika, ki nemo opazuje, kako ga pretepajo, predvsem pa zavedanje, da lahko en sam met spremeni vse. Luka ve, da lahko njegov met odreši bolečine njega in milijone njegovih navijačev ali pa nas vse skupaj pahne še globlje vanjo. Šele ko zmage postanejo odrešujoče in ko porazi lomijo srca, košarka dobi smisel. In takrat se začnemo zbuhati ob štirih zjutraj in gledati butaste reklame. Do takrat pa je vse le ekshibicija.

In koga zanima ekshibicija, dragi Esad? Koga zanima igra, v kateri je vseeno, ali zadeneš ali zgrešiš? Koga zanimajo nasmejani športniki? Koga zanimajo nasmejani umetniki?

Zato sem užival, ko sem gledal Cristiana Ronalda, kako se na prijateljski tekmi s Slovenijo jezi na bosanskega sodnika in sebične soigralce ter po tekmi zapušča zelenico, užaljeno kot Slovenci 14. kongres. Eni so se mu posmehovali, drugi so ga obtoževali nešportnega obnašanja, zame pa je bil to odhod človeka, ki ne pristaja na ekshibicijo, odhod športnika, ki ga poraz še vedno zaboli. To je bil odhod resničnega velikana. Ker ko te porazi prenehajo boleti, prenehaš igrati. Ali pa ob prvem premoru ugasneš televizor in se vrneš v posteljo.

Tako kot odložiš knjigo, v kateri ne začutiš bolečine, knjigo, ki bi jo pisatelj lahko napisal ali pa tudi ne. Ker je to ekshibicija. To je gledanje svetlobe in ne senc.

A žal imajo današnji časi iz nekega razloga radi ekshibicijo. Najbrž zato, ker v njej vsi zmagujejo, današnji časi pa se bojijo porazov. Kot tisti frajerji, ki so prišli na igrišče med bloki in ti v pozdrav navrgli, da bi samo malo metali na koš. Da ne bi šli do enaindvajset, ker nimajo tapravih superg.

Kot nadobudni mladi novinar sem nekoč Miljenka Jerговиća vprašal, ali lahko pisatelj pobegne od sebe in svoje zgodovine. Vprašanje mi je takrat najbrž dobro zvenelo, danes pa si ga težko odpustim. Kot še marsikaj drugega iz časov, ko sem bil vse premalo negotov.

Mimogrede, dragi Esad, se tudi ti kdaj sramuješ mladostniške zaverovanosti v svoj prav? Ali te ima, da bi mlajše verzije sebe kdaj pa kdaj oklofotal? Ali pa jih pogrešaš? Zdaj, ko ne veš več, kaj naj si misliš o sebi in o svetu in te mika, da bi ti bilo vsaj občasno spet vse jasno? Si bolj razočaran nad tem, kar si postal, ali nad tem, kar si bil?

»Seveda bi lahko pobegnili, a zakaj bi?« mi je takrat odgovoril Miljenko. In res, zakaj bi bežal od sebe in svoje zgodovine? Zakaj bi se s pisanjem iz sence umikal na svetlobo?

Zato podobno odgovarjam tudi sam, ko me sprašujejo, do kdaj bom pisal o razpadu svojega sveta, o prelomu časa na prej in potem, o izginulem prostoru, o razlomljenih ljudeh, o nepripadanju. Seveda bi lahko pisal tudi o čem drugem, jim rečem, lahko bi napisal roman o švedskem fiziku, ki znori, ker nihče noče sprejeti njegove teorije o črnih luknjah. A zakaj bi pisal o nečem, kar me ne boli, jih vprašam. Ali bi vi tri, štiri ali deset let pisali nekaj, česar vam ne bi bilo treba pisati? Ker je v resnici preprosto: ali moraš pisati ali pa ti ni treba.

Javier Cercas, eden mojih najljubših sodobnih pisateljev, je napisal krasen dokumentarni roman *Vladar senc*, roman o svojem prastricu, frankističnem vojaku. To je skrajno boleče